

EL CONGRÉS: UN PUNT I A PART?

Conclusions del XV Congrés d'Arxivística de Catalunya

El passat 30 de maig va cloure el XV Congrés d'Arxivística de Catalunya, el qual va estar monogràficament dedicat al repte de la preservació digital. L'alta participació assolida, i el feedback recollit durant i després del Congrés, crec que permeten fer-ne una lectura força positiva, tant de la planificació com dels resultats.

Quan des del comitè científic ens vam plantejar com estructurar el programa, vam tenir molt present que aquest havia d'obeir a un discurs lògic, el qual permetés encadenar un raonament que portés a conclusions profitoses. Aquest discurs el vam construir a partir de tres premisses:

- La preservació digital és una disciplina que en els darrers anys ha evolucionat de forma radical, des de quelcom força experimental fins una necessitat que s'està consolidant en el mercat de les tecnologies de la informació. Té molt poc a veure com es percebia la problemàtica de l'obsolescència fa una dècada, o com s'enfocaven els projectes de preservació digital, a com es pot fer (i es fa arreu del món) actualment.
- La preservació digital ha evolucionat en una terra de ningú situada entre diferents disciplines professionals de l'àmbit de la informació, la documentació i l'arxivística, i ho ha fet adquirint un component tecnològic cada cop més acusat. La transversalitat i aquest alt component tecnològic són inherents a la preservació de recursos digitals, tant si ens agrada com si ens costa de pair.
- La preservació digital no és només preservació del patrimoni sinó també dels actius digitals d'institucions i empreses, i fins i tot del propi individu, en un món marcat per la transparència i la reutilització. L'emmagatzemament massiu d'informació, i la permanència de l'accés a aquesta informació, ha deixat de ser una preocupació reservada als especialistes, per passar a ser un concerniment social.

L'eix del discurs que vam voler bastir partia, doncs, d'aquestes premisses, i el vam desenvolupar d'acord amb la següent estructura:

- En primer lloc, presentant les tendències actuals en preservació digital, el punt de partida, tant pel que fa a l'esfera purament tecnològica (operativa) com a l'esfera organitzativa (estratègica). Vam sentir parlar, doncs, de la problemàtica de l'obsolescència en els formats actuals, de l'orientació de les solucions a nivell de

programari, de la importància de les polítiques de preservació institucionals, de la seva sostenibilitat econòmica i cognoscitiva, dels plans de formació professionalitzadors, de les iniciatives en curs a Catalunya i dels punts d'encaix amb la gestió documental. En aquest punt, l'objectiu era deixar de veure la preservació com quelcom en desenvolupament sinó plenament en marxa, i situar l'arxiver en l'esfera del promotor o client preferent, d'aquell qui ha d'utilitzar aquestes solucions sobre uns conjunts documentals concrets per tal de garantir un servei d'accés i ús.

- En segon lloc, introduint la forma com actualment es configura la prestació de serveis informàtics, i treballant la relació que s'estableix entre el client-preservador, el prestador del servei i el desenvolupador. Vam aprofundir en els conceptes de la preservació com a servei i de la preservació en xarxa, vam intentar desmitificar conceptes com el "núvol" o la distinció públic/privat en la prestació de serveis, i vam reflexionar sobre la problemàtica jurídica i competencial que es genera a mesura que augmenta la distància entre qui exerceix la competència de conservar i qui porta a terme de forma efectiva aquesta conservació.
- Finalment, retornant al punt d'origen per a conèixer quins són els plans de futur dels principals actors que a Catalunya poden impulsar d'una forma més decidida la preservació digital. És en aquest punt on vam aconseguir un compromís, absolutament transversal i explícit, sobre la necessitat d'impulsar un **Pla Nacional de Preservació Digital** que permeti garantir, de forma integradora, el futur dels actius digitals que genera Catalunya.

La materialització d'aquest discurs fou possible gràcies a uns ponents que, sense excepció, es van implicar amb entusiasme en aquesta exposició i van aportar coneixements, experiències i arguments d'un altíssim valor i competència. És precisament d'aquestes aportacions que en vam poder extreure els següents aprenentatges:

- **La tecnologia és repte, però ja no problema.** L'oferta de programari és nombrosa tant en l'àmbit del programari lliure com del comercial. El ventall de solucions disponibles és suficient per atendre necessitats de tot tipus: institucions petites o grans, temps d'implantació reduïts, múltiples esquemes de metadades, formats documentals específics... Projectes europeus d'envergadura, com SCAPE, han contribuït a proveir serveis específics per a la preservació digital (plans de migració, alertes d'obsolescència, etc.). I les institucions catalanes han estat també desenvolupadores actives, i en alguns casos punteres, de solucions de preservació digital.
- **És necessari col·laborar a molts nivells.** Entre diferents tipus de professionals, entre institucions, i a escala internacional. Abordar un projecte de preservació en solitari és temerari, i es corre el risc de malbaratar l'extensa base de coneixement

acumulada arreu. L'èxit de projectes com la xarxa Cariniana, al Brasil, fa evident el poder d'aquesta col·laboració.

- **L'element que dóna coherència al conjunt d'actuacions són les polítiques de preservació.** El compromís escrit, i sobretot fet públic, per part dels responsables d'una institució, assegura el manteniment del "fitness" institucional i garanteix la sostenibilitat del sistema que es posi en marxa.
- **Les polítiques han de ser concretes i realistes, i prou vives per a ser actualitzades constantment.** Cal descriure el que s'està en condicions de fer en el moment present, amb els recursos disponibles, i modificar-la a mesura que el projecte agafi embranzida. La política no portarà el finançament ni la voluntat de fer-ho, és només l'expressió d'una voluntat preexistent, però fa explícit un compromís del qual després costa desdir-se'n.
- **Els elements clau són la iniciativa i la sostenibilitat.** Iniciativa compartida per tots els col·lectius amb responsabilitats sobre la preservació, i que cal que sigui mantinguda en el temps més enllà dels errors que condueixen a l'aprenentatge.
- **No partim de zero, i el moment és ja.** Hi ha tecnologia, hi ha models per a elaborar polítiques, hi ha referents internacionals i nacionals, i hi ha consciència plena de la problemàtica. Donar continuïtat a les experiències actuals i iniciar-ne de noves és l'única via per assegurar la preservació del patrimoni digital en el futur.

Si el Congrés haurà afavorit una reubicació substancial dels arxius catalans en relació amb la preservació del patrimoni digital, ben necessària a dia d'avui, o bé haurà estat un simple punt i seguit en l'aplicació d'unes polítiques moltes vegades divergents de les tendències dominants arreu del món, només ho dirà l'actitud dels arxivers catalans front als nous reptes que vagin sorgint. El temps d'esperar que els problemes els resolguin en solitari les polítiques públiques ha passat: les administracions ja no tenen ni els diners, ni el marge de maniobra, ni la cintura suficients per canviar una realitat que els sobrepassa dia a dia. La "ciutadania" arxivística, com s'esdevé en moltes altres esferes socials, és qui, treballant conjuntament amb els col·lectius professionals i les institucions que calgui, ha d'escriure el seu futur amb projectes i actituds adaptades a uns temps on tota mena de fronteres, siguin administratives, professionals o mentals, són cada cop més difuses.

Jordi Serra Serra

Vocal de recerca de l'AAC-GD,

i coordinador del Comitè Científic del XV Congrés d'Arxivística de Catalunya